

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Харченка Сергія Яковича на дисертацію
Мухіної Вікторії Вячеславівни „Соціалізація студентської молоді
педагогічного університету у позанавчальній діяльності засобами народного
мистецтва”, поданої до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка**

Актуальність виконаного В.В. Мухіною дослідження зумовлена тим, що сучасне українське молоде покоління має бути соціалізованим, соціально і творчо активним, здатним здійснювати самостійний вибір і приймати адекватні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях, тобто бути дієвим суб'єктом власної життєдіяльності.

Кандидатське дослідження Мухіної Вікторії Вячеславівни, в якому порушуються серйозні проблеми соціалізації студентської молоді педагогічного університету у позанавчальній діяльності засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва, є одним із поки небагатьох робіт, присвячених соціалізації дітей та молоді засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва, де не лише ґрунтовно проаналізовано вказану проблему й запропоновано авторські ідеї щодо їх розв'язання, але й виокремлено та ґрунтовно висвітлено соціально-педагогічний аспект у роботі зі студентами, здійснено інструментально-технологічну розробку питання включення здобувачів вищої освіти завдяки системній і цілеспрямованій позанавчальній роботі. Тож актуальність та своєчасність дослідження, що захищається, не викликає жодних сумнівів.

Наявність єдиної авторської позиції простежується в усьому змісті дослідження, упорядкованому за логічною структурою, що складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі послідовно розкрито актуальність і ступінь розробленості проблеми дослідження, її зв'язок із науковими програмами й темами; логічно визначено науковий апарат; викладено теоретико-методологічні засади дисертаційної роботи; висвітлено наукову новизну, практичне значення

результатів наукового пошуку, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження.

Аналіз змісту розділів праці дає підстави стверджувати, що у дисертації авторкою вирішено цілу низку завдань, зокрема: здійснено вивчення соціалізації студентської молоді педагогічного університету в позанавчальній діяльності засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва як наукової проблеми, схарактеризовано позанавчальна діяльність педагогічного університету як механізм соціалізації студентської молоді; розкрито педагогічний потенціал народного декоративно-ужиткового мистецтва як засобу соціалізації студентської молоді; визначено критерії та здійснено діагностику рівнів соціалізованості студентів на засадах декоративно-ужиткового мистецтва; розроблено та впроваджено систему соціалізації студентської молоді педагогічного університету в позанавчальній діяльності засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва; проаналізовано результати експериментально-дослідної роботи.

Відзначаючи суттєві для нас позиції репрезентованої роботи, відзначимо, що В.В. Мухіна на основі аналізу значної кількості джерел (259 найменувань) визначила соціалізацію учнівської молоді як багатогранний і складний процес, пов'язаний з оволодінням особистістю знаннями, суспільним досвідом, формуванням загальноцивілізаційних ціннісних орієнтацій, засвоєнням норм, принципів і правил людського співжиття, актуалізацією особистісного життєвого і професійного самовизначення, що сприяє формуванню власної соціальної позиції й передбачає успішну інтеграцію в соціальне середовище та реалізацію себе як активного творчого суб'єкта соціальної дійсності.

Крім того, В.В. Мухіною обґрунтовано доведено, що потреба студентської молоді в самодіяльності, самореалізації та соціальному самовизначенні задовольняється значною мірою під час позанавчальної діяльності, що залишає значний простір для самостійності і неформального спілкування, яке в інших умовах займає навчання. При цьому авторка розглядає позанавчальну діяльність студентів як спільну діяльність професорсько-викладацького складу та студентського колективу з планування, організації, проведення та аналізу

позааудиторного соціально-виховного процесу з метою сприяння соціалізації студентів. Дисертанткою встановлено, що різні види і форми позанавчальної діяльності сприяють розвитку таких якостей особистості здобувачів вищої освіти як ініціативність, креативність, відповідальність, гуманізм, без яких неможливе визначення себе щодо вироблених в суспільстві і усвідомлено прийнятих людиною критеріїв належності до певної сфери суспільних відносин і певного соціального кола. Вищезазначене дає В.В. Мухіній обґрунтовані підстави розглядати позанавчальну діяльність як механізм соціалізації студентської молоді.

Не можна не погодитися з автором, що народне декоративно-ужиткове мистецтво (це галузь мистецтва, яка художньо-естетично оформлює предметне середовище, створене людиною, і відображає предметно-декоративний світ людини; це мистецтво створення та художнього оформлення виробів побутового характеру) є ефективним засобом соціалізації студентської молоді, оскільки володіє такими можливостями в розвитку особистості студента, як: формування цілісного знання про народне декоративно-ужиткове мистецтво; виховання поваги до народних традицій; формування національної самосвідомості; розвиток мотиваційно-ціннісної сфери; реалізація художніх потреб особистості; зняття психологічного напруження і переключення психіки; розширення художнього кругозору; розвиток творчих здібностей; наповнення вільного часу важливим художньо-ціннісним змістом; розвиток естетичного і художнього смаку; формування декоративно-прикладних умінь та навичок; формування наполегливості, волі, вимогливості до себе і товаришів.

Варто відзначити той факт, що авторкою обґрунтовано критерії і показники соціалізованості студентської молоді на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва: *мотиваційно-ціннісний* – оціночні судження студентів про естетичну цінність творів народно-ужиткового мистецтва; розуміння важливості мистецтва, його значення для суспільства та особистості; естетично позитивне ставлення до декоративно-ужиткового мистецтва; наявність прагнення займатися декоративно-прикладною творчістю; *когнітивний* – володіння основними категоріями мистецтва, знання про види мистецтва; знання видів та

регіональних особливостей народного декоративно-ужиткового мистецтва, знання методики викладання декоративно-ужиткового мистецтва; *практично-діяльнісний* – ступінь включення в процес створення художнього виробу; здатність застосовувати отримані знання в продуктивній творчій діяльності, володіння методикою викладання декоративно-ужиткового мистецтва), встановлено, що існуючий стан соціалізованості студентів на педагогічного університету на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва є незадовільним та потребує соціально-педагогічного втручання.

Позитивно відзначимо те, що дослідницею теоретично обґрунтовано та експериментально впроваджено систему соціалізації студентської молоді педагогічного університету у позанавчальній діяльності засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва, яка представляє собою складну, відкриту, здатну до самоорганізації та самовдосконалення систему, що містить такі структурні блоки: цільовий (мета і завдання), концептуальний (принципи соціально-педагогічної роботи), суб'єктний, змістово-технологічний (зміст, форми, методи), діагностико-результативний (критерії, показники, рівні, результат).

У процесі дослідження авторка експериментально довела, що ефективними формами теоретичної, практичної і методичної підготовки студентів педагогічного університету до декоративно-ужиткової творчості належать: індивідуальні (розробка авторського творчого проекту, наукова доповідь із питань декоративно-ужиткового мистецтва, індивідуальна консультація, відео лекція, анонімне опитування), групові (факультативне заняття, заняття наукового гуртка, етноекскурсія, майстер-клас, проблемна лекція, народознавча вікторина, виставка творчих робіт, творчий конкурс, „круглий стіл”), масові (студентська конференція, фестиваль вуличної культури, тематичне свято, волонтерська акція, тиждень популяризації народного мистецтва, студентський флешмоб, зустріч із відомими людьми).

Слід наголосити на тому, що на формувальному етапі експерименту впроваджувалися методи, які сприяли соціалізації студентської молоді

педагогічного університету у позанавчальній діяльності засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва: методи виховання (методи формування свідомості, методи організації діяльності, методи стимулювання діяльності, методи самовиховання), методи навчання (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі).

Варто підкреслити й практичну значущість розробленого й впровадженого авторкою факультативного курсу для студентів педагогічних університетів „Народне декоративно-ужиткове мистецтво”. Курс складався з 18 тем і розрахований на 90 годин.

У цілому, вважаємо, що дисертаційна робота є цілісним самостійним дослідженням, виконана на високому науково-теоретичному рівні і визначає авторку як серйозну, вдумливу, компетентну дослідницю. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Відзначаючи відповідність рукопису необхідним вимогам, схвально оцінюючи його змістове наповнення і методичний апарат, а також логічну структуру, вважаємо за потрібне висловити деякі дискусійні моменти та пропозиції:

1. У підрозділі 1.1. авторкою розглядається проблема організації позааудиторної роботи в умовах закладу вищої освіти, що виходить за межі предмета дослідження.

2. На с. 54-57 дослідниця необґрунтовано забагато уваги приділила аналізу наукових джерел із філософії, соціології, психології щодо сутності соціалізації як наукового феномену.

3. На наш погляд, до критеріальної бази дослідження можна було б додати рефлексивний критерій.

4. Характеризуючи студентів як специфічну демографічну групу (с. 69-75), доцільно було б показати більш детально ставлення молоді до мистецтва у цей віковий період.

5. На формувальному етапі експерименту слід було у більшій мірі використати потенціал приватних керамічних підприємств м. Слов'янська щодо соціалізації студентської молоді педагогічного університету у позанавчальній діяльності засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Висловлені зауваження і рекомендації не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, що є завершеним, самостійним дослідженням, не знижують її значної наукової і практичної цінності.

Є всі підстави стверджувати, що дисертаційна робота Мухіної Вікторії Вячеславівни „Соціалізація студентської молоді педагогічного університету у позанавчальній діяльності засобами народного мистецтва” відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 13.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р.), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

С. Я. Харченко С. Я. Харченко

